

УДК 159.923

КУЗІКОВА Світлана Борисівна

доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка

СУТНІСНІ МОДУСИ САМОЗМІНЮВАННЯ У ПРОБЛЕМАТИЦІ ПСИХОЛОГІЇ РОЗВИТКУ: ЗАРУБІЖНА ПЕРСОНОЛОГІЯ

У статті розглядається системний феномен самозмінювання особистості. Вивчаються погляди на природу й механізми існування людини в зарубіжній персонології. Висвітлено уявлення про саморозвиток особистості в зарубіжних психологічних теоріях орієнтованих на норми гуманістичного пізнання. Контекстуальний аналіз психологічних теорій дозволив виявити ряд сутнісних особливостей, що вкладаються в поняття особистісного саморозвитку і дати певне уявлення про його можливі рушійні сили. Акцентовано на самоактуалізації як концепції розвитку людини, що ґрунтується на ідеї опори на саморозвиток і самоорганізацію.

Ключові слова: *особистісне зростання, індивідуалізація, конгруентність, автономія, самоідентичність, базові потреби, самоактуалізація, саморозвиток.*

Постановка проблеми. Унікальність людини полягає в її здатності брати активну участь у процесі життєдіяльності, а отже, самозмінюватися, саморозвиватися. У понятті «саморозвиток» найбільш яскраво відображається міра участі людини у власній життєтворчості.

Сьогодні як у суспільстві, так і в науці відроджується інтерес до внутрішнього світу людини, її духовного життя, потенцій та їх реалізації в життєдіяльності. Епоха соціальних змін і криз, складні умови суспільного життя як ніколи вимагають від кожної людини вибору оптимальної життєвої лінії, розкриття всіх можливостей, збереження цілісності внутрішнього світу та його вдосконалення в гармонії із собою, іншими людьми і життям у цілому. Тому в сучасних дослідженнях не зменшується актуальність «життєвої» проблематики: залишається затребуваним аналіз особистісного розвитку та саморозвитку, духовного росту, життєвого шляху, життєтворчості особистості. У зв'язку із цим дослідження проблем людини в контексті життєвих ситуацій, що змінюють одна одну, сприяє більш глибокому й цілісному розумінню процесів становлення та розвитку людини в її реальному житті.

Метою статті є розгляд нами уявлень про саморозвиток у зарубіжних психологічних теоріях, орієнтованих на норми гуманістичного пізнання. Пріоритет у нашому аналізі ми віддаємо самоактуалізації як концепції розвитку людини й суспільства, що ґрунтується на ідеї опори на саморозвиток і самоорганізацію. А це, у свою чергу, передбачає максимально ефективне використання людиною всієї сукупності своїх сил, здатностей та інших ресурсів (самості) у своїй індивідуально неповторній ситуації розвитку з метою досягнення зовнішньої і внутрішньої синергії.

Виклад основного матеріалу. Слід зазначити, що в зарубіжній психології відсутня жорстка прив'язка до термінів. У зв'язку з цим аналіз уявлень про саморозвиток особистості в зарубіжних психологічних теоріях потребує залучення часом досить великого теоретичного контексту, відповідного аналізованим психологічним концепціям, хоча й самі ідеї про природу й механізми існування людини мають для нашого дослідження значну цінність та евристичний потенціал.

Поняття «саморозвиток» почав використовувати у своїх роботах із психології особистості А. Адлер. На його думку, люди перш за все прагнуть до переваги, що є фундаментальним законом людського життя. Перевагу Адлер розумів як досягнення найбільшого з можливого. Таке прагнення є вродженим, тому що це і є саме життя, це «щось, без чого життя людини неможливо уявити» [5, р. 104]. «Жити – означає розвиватися» [6, р. 31]. Слід зазначити, що Адлер робить акцент на соціальних детермінантах саморозвитку особистості, розглядаючи індивіда як творче і самовизначальне ціле з урахуванням його індивідуальної суб'єктності. Крім того, він визнавав, що людина має самосвідомість і здатна планувати свої дії, керувати ними, усвідомлюючи значення своїх дій для власного саморозвитку. За А. Адлером, людина сама творить свою особистість. Маючи креативне Я, людина ставить перед собою мету і визначає шляхи її досягнення. Проте мета суб'єктивна, вона існує «тут і тепер» і може бути недосяжною, фікцією. Тим не менше мета є реальним стимулом. За допомогою креативного Я інтерпретується, осмислюється досвід організму і, перш за все, вишукується досвід у здійсненні життєвого стилю, унікального для людини.

Елементом, найбільш близьким за своїм змістом до самості, в концепції Адлера є «творча сила Я» (у деяких перекладах – творче Я). М.Г. Ярошевський підкреслює, що ця ідея про «творче Я», яке являє собою «індивідуалізовану систему, що може змінювати напрям розвитку особистості, інтерпретуючи життєвий досвід людини й надаючи йому життєвого сенсу», є найважливішим внеском Адлера у психологію [5, с. 278]. Більше того, Адлер вважає, що «Я» здійснює пошуки такого

досвіду, який може допомогти людині в здійсненні її власного, унікального стилю життя. Творча сила Я в індивідуальній психології не є генетично зумовленою або інтеріоризованою із середовища. Це емерджентна властивість, якої набуває людина в боротьбі зі сформованим у дитинстві «життєвим стилем», «комплексом меншовартості». Ця боротьба відбувається при вирішенні проблем «любові, дружби і роботи», тобто в повсякденній практиці життя, в активній взаємодії із соціумом. Набута в боротьбі творча сила Я робить життя людини індивідуальним та неповторним, дозволяє замість фіктивних цілей ставити перед собою реальні. Останнє, у свою чергу, зумовлює зростання й розвиток у напрямі «досконалості», що не знає меж.

Якщо А. Адлер підкреслював зовнішній характер життєвих завдань (робота, дружба і любов), вирішення яких приводить до вдосконалення, то К. Юнг наголошував на існуванні тенденцій до індивідуації або саморозвитку в природі людини. За Юнгом, особистісне зростання означає розширення знань про світ і про себе, поєднання свідомості та несвідомого.

Поняття «саморозвиток» (частіше «самореалізація», «самоактуалізація») використовується в роботах таких зарубіжних психологів гуманістичного напрямку, як К. Роджерс, Е. Фромм, А. Маслоу. Контекстуальний аналіз психологічних теорій дозволяє виявити ряд сутнісних особливостей, що вкладаються в поняття особистісного саморозвитку, і дати певне уявлення про його можливі рушійні сили. Методологічні принципи, на яких розвивалася гуманістична психологія, були розроблені К. Левіним, К. Гольдштейном і Г. Оллпортом.

Розвиток і становлення людини розуміються в концепції К. Левіна як динамічний процес, за сприятливого перебігу якого людина набуває здатності виходити за межі «сьогохвилинної» життєвої ситуації через розвиток часової перспективи уявлень про життя. У дитини часова перспектива вкрай мала, у дорослого вона повинна збільшуватися, дозволяючи все більшою мірою детермінувати поведінку не тільки минулим, але й переважно необхідним майбутнім. К. Левін пише, що коли дитина безпорадна перед впливами наявної ситуації, то, дорослішаючи, вона здобуває можливість протиставляти себе ситуації, ставати «над ситуацією», при цьому зростає дистанція між «его» і середовищем. Доросла людина здатна сприймати конкретне фізичне середовище як ту чи іншу психологічну ситуацію залежно від своїх потреб, цілей, прагнень у даний момент [2].

Корисною для нас є також думка К. Левіна про те, що найважливішим чинником організації поведінки дорослої людини є

«наявність однієї провідної ідеї, яка контролює і керує більш конкретними видами діяльності. Цією провідною ідеєю може бути основний задум або досягнення мети» [2]. У міру розвитку суб'єктивна забарвленість у сприйнятті середовища поступається місцем реалістичності. З теорії Левіна У. Томас вивів уявлення про «визначальну ситуацію», а Р. Мертона – про «пророцтво, що самовиконується». Загалом звідси виникли майже всі подальші теоретичні уявлення американської психології про те, що людина не тільки реагує на ту чи іншу ситуацію, але, більше того, сама створює той світ, у якому живе.

Великою роботою, яка містить багато ідей, що розроблялися пізніше гуманістичною психологією, була книга Г. Оллпорта «Особистість: психологічна інтерпретація» (1937). Г. Оллпорт виклав у ній теорію, згідно з якою особистість є відкритою психофізіологічною системою, особливістю якої є прагнення до реалізації свого життєвого потенціалу. Особистість, за Оллпортом, – це динамічна організація всередині індивіда особливих мотиваційних систем, настанов й особистісних рис, які визначають унікальність його взаємодії із середовищем. «Риси» особистості є результатом її становлення; вони набувають автономії відносно цього процесу і разом із тим стають внутрішнім регулятором, що об'єднує різні сторони психічного світу особистості, виявляють значення узагальненого принципу її життєдіяльності. Спорідненими з поняттям «риси» Г. Оллпорт вважав: «его-систему» К. Кофки; «загальну настанову» і «генералізовану звичку» Дж. Дьюї; «ідеал» і «спосіб пристосування» К. Левіна; «інтегровану потребу» Г. Мюррея, «схильність» О.Ф. Лазурського; «стиль життя» А. Адлера. У нашому дослідженні – це стиль життя і особистісна характеристика людини: ціннісна орієнтація на саморозвиток [1].

Розвиток особистості Е. Еріксоном досліджується через поняття «ідентичність», що означає переживання тотожності людини самій собі. Сила одержаної індивідуальної ідентичності дозволяє подолати обмеження групової ідентичності. Ідентичність у більш строгому формулюванні – це «... твердо засвоєний і особистісно прийнятий образ себе у всьому багатстві взаємин особистості з навколишнім світом, почуття адекватності і стабільного володіння особистістю власним «Я» незалежно від змін «Я» і ситуації; здатність особистості до повноцінного вирішення завдань, які виникають на кожному етапі її розвитку» [4, с. 12]. Набуття ідентичності дає людині сили для дій у тих проблемних ситуаціях, де успіх не гарантований, сприяє формуванню багатокрокових стратегій досягнення мети.

Проте, швидкі зміни в соціумі роблять будь-який гештальт картини

світу і уявлення про себе принципово незавершеними, звідси випливає й принципова проблематичність життя. Отже, розвиток людини не починається і не закінчується здобуттям тієї чи іншої форми ідентичності, яка необхідна лише як опора для самого себе – людини, що живе «тут-і-тепер», в поточний момент часу. Важливу роль тут відіграє формування самоідентичності, яке, на думку Еріксона, може бути успішним під час набуття фундаментальних життєвих цінностей (реалізації завдань розвитку) на кожній стадії становлення особистості. Основні конфлікти на кожній стадії розвитку за Е. Еріксоном: довіра – недовіра; автономія (незалежність) – сумніви, невпевненість; ініціатива – почуття провини; компетентність – неповноцінність; самоідентичність – рольова невизначеність; близькість – самотність; творчість – стагнація; цілісність Его – відчай, страх перед смертю.

Проблематичність розвитку особистості пов'язується Еріксоном не тільки з труднощами подолання наслідків незадовільного вирішення проблем на попередніх стадіях, але насамперед із проблемами, які ставить перед людиною швидка зміна соціальної ситуації, коли раніше накопичені досягнення, використання набутого раніше досвіду виявляються не тільки марними, але і небезпечними. Як бачимо, постає питання про незмінне і змінне в особистості та про межі змін при збереженні самості особистості.

Близькі до цього, з нашого погляду, питання про автономність і суверенність особистості. В нашому дослідженні ідентифікацію ми визначили як один із механізмів саморозвитку, а цілісність, опрацьованість, автономність Я – вважаємо умовою саморозвитку особистості і його психологічним ресурсом [1].

Для з'ясування умов мотиваційної готовності людини до саморозвитку звернемося до особистісно-центрованої концепції К. Роджерса, в якій автор надавав великого значення мотиваційній силі, тенденції самоактуалізації, яка позитивно діє на вдосконалення особистісних характеристик. Прагнення до самоактуалізації психолог вважав уродженим і розглядав як «центральне джерело енергії в організмі людини» [3, с. 123]. На думку психолога, тенденція актуалізації націлена не стільки на збереження життєвих процесів і пошук комфортного стану, скільки на підвищення напруги, на потребу саморозвитку. «Людиною керує процес зростання, – пише К. Роджерс, – в якому її особистий потенціал приводиться до реалізації, і в цьому сутність життя» [3, с. 124].

К. Роджерс зазначає, що тенденція руху вперед реалізується тільки за умови ясного сприйняття та адекватної символізації людиною своїх виборів, перевірки своїх гіпотез, розрізнення нею прогресивної і регресивної поведінки. Як індикатор таких умов, як

міру відповідності К. Роджерс використовує поняття «конгруентність – неконгруентність». В основі такого поняття знаходиться уявлення про граничний сенс мети людини як бажання стати «собою». Неконгруентність виражається в прояві феноменології (переживаннях, почуттях, цінностях) тривоги, загрози. Конгруентність відповідає адекватності, гармонійності.

Даючи оцінку особистісних характеристик, автор використовує термін «повноцінно функціонуюча людина», вважаючи, що такі люди активно реалізують свій потенціал, свої здібності і задатки, прямують до висот самопізнання, відкривають нові сфери своїх переживань. Головною характеристикою таких людей К. Роджерс вважає «відкритість до переживань». Ці характеристики, на наш погляд, можна порівняти із сенситивністю юнацького віку. Молоді люди більшою мірою відкриті тілесним і духовним переживанням, здатні слухати себе, відчувати у собі сферу вісцеральних, сенсомоторних, когнітивних і емоційних переживань, усвідомлювати свої наміри й почуття, свідомо прогнозувати їхній розвиток.

Для «повноцінно функціонуючої людини» під час вибору поведінки, практичних дій і вчинків, за К. Роджерсом, характерна опора не на соціальні норми, думки інших людей, тобто зовнішній вплив, а на «організмичну довіру» до себе, на своє власне сприйняття того, що відбувається, своє бачення та особисте відповідальне ставлення до навколишнього світу, тобто опора на внутрішні відчуття й власний світогляд як основу практичних дій. Цінними вважаємо ще кілька позицій теорії К. Роджерса: поведінку можна оцінити, тільки якщо звертатися до людини як інтегрованої, цілісної; на поведінку людини істотно впливає те, як вона прогнозує своє майбутнє, звідси – важливість вивчення особистості в контексті «теперішнє – майбутнє». Розбіжність між Я-ідеальним і Я-реальним сприяє саморозвитку, самовдосконаленню. Втім, значні розбіжності часто супроводжуються гострим почуттям незадоволеності, яке може блокувати й перекручувати наміри, привносячи неконгруентність.

Уявлення про саморозвиток міститься і в роботах Е. Фромма. Перш за все, під істинно людською орієнтацією Фромм розуміє орієнтацію на буття як на продуктивне використання своїх здібностей у єднанні зі світом. На його думку, здатність до саморозвитку притаманна кожній людині і передбачає наявність продуктивної активності. «Розуміння людської душі має ґрунтуватися на аналізі людських потреб, що виростають з умов існування» [8, с. 25]. Такими потребами Е. Фромм вважає: потребу у встановленні зв'язків, потребу в трансцендентності, потребу в корінні, потребу в ідентичності, потребу в системі орієнтації.

Е. Фромм особливо відзначав важливість позитивної свободи особистості – свободи, яка поєднує належність до світу й незалежність від нього. Позитивна свобода передбачає спонтанну активність у житті, коли людина діє відповідно до своєї внутрішньої природи, використовуючи як ключові компоненти любов і працю. Фромм, так само, як і Адлер, поділяє думку про те, що людина творить своє життя сама і прагне до найбільших досягнень (продуктивності, за Е. Фроммом), та, як і Роджерс, розглядає єднання зі світом в контексті конгруентності.

Таким чином, саморозвиток, за Фроммом, як і за Адлером, має соціально детермінований характер. Невід'ємним атрибутом, за Е. Фроммом, є «продуктивна самореалізація», що передбачає «бути» замість «здаватися» і «мати» («володіти»). Це схоже з поглядами А. Маслоу про те, що тенденція до самоактуалізації передбачає пріоритет Б-цінностей (буттєвих цінностей, мета-потреб). Така позиція близька і до поглядів А. Адлера: людина прагне до вищості як до досягнення більшого з можливого. На думку А. Маслоу, це вищі рівні потреб: потреби в самоповазі, потреби в досягненні вищих мета-цінностей (Істини, Добра, Справедливості, Краси і т.д.), оскільки самоактуалізація (тобто реалізація бажання людини бути такою, якою вона може стати) – це досягнення вершини потенціалу.

Теоретик організмичного напрямку К. Гольдштейн стверджував, що самоактуалізація є основним і, по суті, єдиним мотивом організму, основою його розвитку і вдосконалення, творчої тенденції людської природи [9]. Здоровим організмом є той, у якому «тенденція до самоактуалізації діє зсередини і який долає труднощі, що виникають через зіткнення із зовнішнім світом, не на основі тривоги, але завдяки радості перемоги» [9, с. 305]. Встановлення узгодженості з середовищем полягає в опануванні або в пристосуванні до нього. При великому розриві між цілями і реаліями середовища організм змушений відмовлятися від деяких цілей і намагатися самоактуалізуватися на більш низькому рівні. Зміна організму, викликана стимулами середовища, через певний час нівелюється, і відновлюється відповідність природі організму.

Система «організм – середовище», що була предметом досліджень К. Роджерса і К. Гольдштейна, осмислюється також у роботах А. Анг'яла як багатовимірна в контексті саморозвитку особистості. Анг'ял, як і Гольдштейн, дотримується холістично-динамічної точки зору. Згідно з поглядами Анг'яла [7], саморозвиток відбувається в трьох вимірах особистості. Людина розвиває глибинні потреби і, відповідно, більш досконалі патерни, що їх задовольняють (вертикальний вимір). Розвиток полягає в зростаючій ефективності і продуктивності (прогресивний вимір), що виражається в знаходженні коротшого шляху

до цілей та мінімізації витрат. Поліпшується координація, збільшується багатогранність поведінки людини (горизонтальний вимір). Саморозвиток характеризується гармонійним зростанням у трьох напрямках.

Тенденція саморозвитку, за А. Анг'ялом, полягає в поєднанні фаз входу і виходу. Людина є відкритою системою, поєднання даних фаз означає асиміляцію середовища, що слугує базою для автономії (самодетермінації) (фаза входу) і продуктивності – база для гомономії (прагнення до відповідності середовища) (фаза виходу). Анг'ял описує розвиток у термінах «біосфери» та її динаміки. Він вважає, що існує напруга між полюсом середовища і полюсом організму (енергія біосфери), оскільки середовище «тягне» у свій бік, а організм – у свій. Тенденція автономії проявляється в тому, що людина намагається задовольнити свої інтереси, підпорядковуючи їм середовище. Автономія досягається різними шляхами: прагненням до переваги, досягнень, надбань і т.д. Тенденція гомономії полягає в прагненні брати участь, відповідати середовищним феноменам, що спонукає людину на любов (до людей, природи і т.д.). Іншими словами, саморозвиток людини полягає в тому, що вона бере і віддає, розвиваючи свою біосферу (організм і середовище). На теорію А. Анг'яла ми спиралися при розробці моделі психологічного простору саморозвитку особистості [1].

Нами вже згадувалася концепція А. Маслоу, що базується на холістично-динамічній позиції (А. Анг'ял, К. Гольдштейн) і отримала широкий резонанс серед психологів завдяки оптимістичному підходу до людини та її можливостей. За А. Маслоу, людина мотивована на пошук особистих цілей, що робить її життя значущим і осмисленим. При задоволенні однієї потреби актуалізується інша і т.д. Ієрархія потреб у порядку їхнього домінування включає потреби: фізіологічні, безпеки і захисту, належності і любові, самоповаги, самоактуалізації. Частіше людина одночасно мотивована потребами різного рівня. Автор розрізняє базові потреби й метапотреби. Коли не задовольняються метапотреби, людина вважає своє життя безглуздом, вона хворіє, відчуваючи відчуженість і апатію, стає циніком. А. Маслоу це називав метапатологією. Крім того, Маслоу виділяє дефіцитарні мотиви і мотиви зростання. До дефіцитарних мотивів він відносить, передусім, фізіологічні вимоги та вимоги безпеки. Мотиви зростання мають більш віддалені цілі і покликані реалізувати метапотреби. Задоволення дефіцитарних потреб веде до зменшення напруги, метапотреб – до збільшення. На думку А. Маслоу, дефіцитарне життя (Д-життя) характеризується відмовою ставитися до чогось серйозно, прагненням займатися речами нескладними, але приємними. Буттєве життя, або метажиття (Б-життя), Маслоу визначає як зусилля,

ривок у максимальному використанні своїх здатностей. Досягнення Б-цінностей викликає щасливі і бентежні моменти буття – моменти найвищої зрілості, індивідуальності і наповненості. Останнє, на нашу думку, саме і робить людину особистістю.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Таким чином, нами було акцентовано сутнісні модуси самозмінювання особистості в зарубіжних персонологічних теоріях (А. Адлер, А. Анг'ял, К. Гольдштейн, А. Маслоу, К. Роджерс, Е. Фромм), які переважно мають описовий (феноменологічний) характер і базуються на гуманістичному підході. Підкреслимо, що всі вони спираються на філософські уявлення про саморозвиток особистості і не позначають власне психологічну сутність уявлень про саморозвиток, характерних для рівня сучасної психологічної науки. У них відсутні психологічні категоріальні побудови, оскільки дослідниками не ставилося завдань створення теоретико-методологічних розробок. Усім їм властиве розуміння саморозвитку (самоактуалізації) як вродженої властивості людини, хоча не викликає сумнівів, що глибинна суть людської природи неоднозначна у своїх проявах. При цьому, орієнтація на розвиток особистості та її потенціал у розробках зарубіжних персонологів гуманістичного спрямування, безумовно, залишає їх актуальними і сприяє більш глибокому розумінню сучасної людини.

Список використаних джерел

- 1 Кузікова С. Б. Психологічні основи становлення суб'єкта саморозвитку в юнацькому віці : [монографія] / С. Б. Кузікова. – Суми : Видавництво «МакДен, 2012. – 410с.
- 2 Левин К. Теория поля в социальных науках / К. Левин. – СПб.: Речь, 2000. – 368с.
- 3 Роджерс К. Становление личности. Взгляд на психотерапию / Карл Р. Роджерс. – М.: Изд-во «Эксмо-Пресс», 2001. – 416 с.
- 4 Эриксон Э. Идентичность : юность и кризис / /Э. Эриксон ; общ. ред. и предисл. Толстых А. В. – М.: Издательская группа «Прогресс», 1996. – 344 с.
- 5 Adler A. The individual psychology of Alfred Adler. A systematic presentation in selections from his writings / A. Adler ; edited by Heinz L. Ansbacher and Rowena R. Ansbacher. – New York, N.Y. : Basic Books, Inc., Publishers, 1956. – 503 p.
- 6 Adler A. On the Origin of the Striving for Superiority and of Social Interest / A. Adler // Superiority and Social Interest. 2nd ed. Evanston (IL) : Northwestern Univ. Press, 1970. – P. 29–40.
- 7 Angyal A. Foundations for a science of personality / A. Angyal. – N.Y. : Commonwealth Fund, 1941. – 398 p.
- 8 Fromm E. The sane society / E. Fromm. – New York : Holt, Rinehart and Winston, 1955.

9 Goldstein K. Human nature in the light of psychopathology / K. Goldstein. – Cambridge, Mass., Harvard University Press, 1940. – 258 p.

С.Б. Кузикова

СУЩНОСТНЫЕ МОДУСЫ САМОИЗМЕНЕНИЯ В ПРОБЛЕМАТИКЕ ПСИХОЛОГИИ РАЗВИТИЯ: ЗАРУБЕЖНАЯ ПЕРСОНОЛОГИЯ

В статье рассматривается системный феномен самоизменения личности. Изучаются взгляды на природу и механизмы существования человека в зарубежной персониологии. Освещены представления о саморазвитии личности в зарубежных психологических теориях, ориентированных на нормы гуманистического познания. Контекстуальный анализ психологических теорий позволил выявить ряд существенных особенностей, вкладываемых в понятие личностного саморазвития и дать некоторое представление о его возможных движущих силах. Акцентировано на самоактуализации как концепции развития человека, основанной на идее опоры на саморазвитие и самоорганизацию.

Ключевые слова: личностный рост, индивидуация, конгруэнтность, самоидентичность, базовые потребности, самореализация, саморазвитие.

S. Kuzikova

ESSENTIAL MODES OF A SELF-TRANSFORMATION IN THE PROBLEM OF DEVELOPMENTAL PSYCHOLOGY: FOREIGN PERSONOLOGY

The phenomenon of systematic self-transformation of personality is considered in the article. The views on the nature and mechanisms of human existence in a foreign personology have been studied. Ideas about self-development of personality in foreign psychology theories, which are oriented on the norms of humanistic cognition, have been overviewed. Contextual analysis of psychological theories revealed a number of essential features that fall within the concept of personal self-development and have been given some ideas about its possible driving forces. The ideas of self-development have been given out in the concepts of A. Adler, K. Jung. Conceptual views on self-development of K. Lewin, K. Goldstein, G. Allport, K. Koffka, John Dewey, G. Murray, O. F. Lazurskiy have been submitted. E. Erickson elaborations concerning the formation of personality identity, which are meaningful in the context of becoming the subject of a self-development, have been overviewed. The conditions of motivational readiness for self-development have been found in the concepts of K. Rogers, A. Maslow. It has been shown that in the work of Erich Fromm an integral attributes of self-development appeared positive freedom, which involves spontaneous activity, and «productive self-fulfillment». The multidimensionality of self-development has been traced in the theory of A. Anhyala. Priority into analysis has been given to the self-actualization as the concept of development of a person and society, which is based on the idea of relying on self-development and self-organization.

Key words: personal growth, individuation, congruence, autonomy, self-identity, basic needs, self-actualization, self-development.

Надійшла до редакції 23.04.2016 р.